

Tallinna linnapea Edgar Savisaare kirjast omavalitsustegelastele (27.02.2009)

Majanduskriis Eestis on üle kasvamas sotsiaal- ja usalduskriisiks. Omavalitsused kui inimestele kõige lähemal asuv institutsioon ei saa seda vaikides pealt vaadata.

Jääb mulje, et praegune Vabariigi Valitsus ei teadvusta endale, et just hästi toimiv kohalik omavalitsus on riigi demokraatliku arengu kõige kindlam garantii ning ka kodanike põhiõiguste ja -vabaduste ning sotsiaalse turvalisuse esmane tagaja. On kahetsusväärne, et nii põhiseaduse kui ka Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtteid üritatakse jätkuvalt eirata, unustades selle, et riik ja kohalik omavalitsus peaksid olema partnerid, kelle ühiseks ja kõrgeimaks huviks on hoolitseda elanike eest nii pealinnas kui ka igas Eestimaa väikevallas. Avaliku võimu eri tasandite omavaheline koostöö praegusel ajal eriliselt oluline kogu ühiskonnale.

Paraku tuleb tunnistada, et riigi ja omavalitsuste omavahelistes suhetes on aastatega tekkinud hulgaliselt keerdsõlmi, mis on viimastel aegadel pigem süvenenud, kui et neid oleks soovitud lahendada. Euroopa kohaliku omavalitsuse harta sätestab, et omavalitsustele peab olema tagatud stabiilselt piisavalt rahalisi vahendeid nii oma kui ka neile riigi poolt antud ülesannete täitmiseks. Sama põhimõte on sätestatud ka Eesti Vabariigi põhiseaduses.

Omavalitsusfoorum leiab, et omavalitsuste kulubaas peab olema adekvaatne, et täita omavalitsustele pandud ülesandeid eelarveautonoomia tingimustes. Õiguslik, poliitiline ja organisatsiooniline autonoomia on mõttetu ilma ressurssideta, mis võimaldaksid sellist autonoomiat realiseerida.

Kujunenud on olukord, kus kohalike omavalitsuste finantseerimine on ülimalt sõltuv Vabariigi Valitsuse suvast ning kus omavalitsuste rahastamine sõltub eelkõige sellest, kes on võimul. Keskvõim kontrollib täna pea kõiki olulisemaid omavalitsuste tuluallikaid, mis aga ilmselgelt kitsendab omavalitsuste eelarveautonoomiat.

Omavalitsuste eelarve tulud on viimastel aastatel olnud ca 9% SKP-st. Samas Põhjamaades on see keskmiselt 30% ehk üle kolme korra kõrgem. Võrreldes Põhja- ja Lääne Euroopaga on Eestis tulude jagunemise suhtarvud keskvalitsuse ja omavalitsuste vahel pea täpselt vastupidised ning seda riigi kesktasandi kasuks. See näitab üsnagi adekvaatselt Eesti üldist suundumust.

Samal ajal, kui arenenud Euroopa riikides suurendatakse rahaeraldusi omavalitsustele, et nad ei peaks tulude vähenedes lõpetama teenuste osutamist, lüüakse Eestis lisaelarvega vastuvõetud kärbetega pigem omavalitsuste rahakoti pihta. Ühe hoobiga vähendatakse oluliselt omavalitsustele minevat tulumaksu osa ning ka laekumisi tasandusfondist, mis seab juba küsimuse alla paljude nõrgemate valdade ja linnade olemasolu.

Hetkesituatsioonis on omavalitsuste tulubaasi kärpimine eriti lubamatu ning lühinägelik. Taoline tegevus toob endaga lähitulevikus kaasa veel tõsisemaid probleeme. Kärped tegevuskuludes ja investeeringutes toovad kaasa ahelreaktsioonina töökohtade vähenemise nii avalikus kui ka erasektoris, mis omakorda tähendab maksutulude kahanemist ja seeläbi uusi eelarvekärpeid, mis taas tõstatab töökohtade vähendamise küsimuse jne.

Valitsus ei taha teadvustada tõsiasja, et omavalitsused on need, kelle kulutused rasketel aegadel pigem suurenevad, seda just hätta sattunud inimeste abistamiseks.